

ديالكتيک ماترياليزم

دخوانانو لپاره

محمد رضا قرباني

ژباړه: مريشه ستر

ديالکتیک ماتریالیزم د خوانانو لپاره

لیکوال: رضا قرباني

ژباړه: مرینه سحر

ایډیټر: سرمد

خپرنډویه: سیند خپرنډویه

وبلاگ: www.ketabtoon.blogfa.com

ديالکتیک ماترياليزم

د ځوانانو لپاره

محمد رضا قرباني

و، نه و، هغه وخت چې هگل و، ته نه وې.

ومو ويل هغه وخت چې هگل و، ته نه وې. نو راځئ وگور چې دا هگل څوك و. په تيرو وختونو كې يوه ورځ يو ماشوم نړۍ ته سترگې وغړولې، مور او پلار يې په دې ماشوم، هگل نوم كېښود.

هگل له ماشومتوب نه د مطالعې او څيړنې ليوال و او كله چې لوى شو، يوه ورځ يې له ځان سره وويل: «له دې كارگرانو څخه چې په دې نړۍ كې هيڅ څه نه لري بايد هغه دنيا هم وانخلو، پريږدئ چې لږ تر لږه د هغې دنيا په هيله يې زړونه خوشحاله وي!» له همدې كبله يې وويل: «گرانه كارگره! دا چې پانگوال په تا ظلم كوي، مه خپه كيږه، ځكه اصلي دنيا بل چيرې ده.»

هگل دومره بد سپرى هم نه و، ځكه چې په خبره يې سر خلاصيده او ويل به يې: «راځئ چې له يو بل سره بحث وكړو»... ډير ښه! دې ته وايي ناندري؛ دې ته وايي **ديالكتيك**.

ښه گرانو ځوانانو! تر دې ځاى په دې پوه شوى چې د ديالكتيك معنا بحث كول دي او يوه يوناني كلمه ده. (ديالكتيك خپل قوانين لري چې د هغې په اړه به په راتلونكو پاڼو كې معلومات پيدا كړو، خو بايد ووايو چې هگل د ديالكتيك قوانين كشف كړل).

يوه ورځ هگل له خپل ملگري سره يوې دښتې ته ولاړ. دواړه ډير زيات تړي شول. د هگل ملگري وويل: «كاشكې لږې اوبه مو پيدا كړې واى!»

هگل ورته وويل: «زما گرانه ملگريه! تر هغه ځايه چې زه پوهيږم، ته په دې باور وې چې ټول شيان خوب او خيال دي او هيڅ شى په واقعي توگه نشته، نو اوس څنگه وايي چې كاشكې لږې اوبه مو پيدا كړې واى؟ مگر ستا په نظر اوبه واقعاً شته؟ ښكاره خبره ده، چې نه.»

ملګري يې ورته وويل: «سره له دې چې ډير تری يم او زړه مې غواړي چې د اوبو چينه پيدا کړم، خو بيا هم وایم چې ټول شيان او آن اوبه، خوب او خيال دي او واقعيت نه لري.»

هگل وويل: «ته غلط فکر کوي، د اوبو چينه او ټول نور شيان په واقعي توګه موجود دي، خو دا ټول شيان يو پياوړي فکر پيدا کړي دي. يعنې دا چې دا پياوړی فکر له دنيا څخه مخکې موجود و او ټول شيان يې پيدا کړي دي. بايد ووايم چې: فکر د دنيا پيدا کوونکی دی.»

د هگل ملګري وويل: «مړه ياره! موږ دواړه ايده آليستان يو. خو ته عيني ايده آليست او زه ذهني ايده آليست يم.»
 ښه ملګرو، باور لرم چې هر ورو پوه شوي ياست چې ايده آليزم يعنې څه. که پوه شوي نه ياست، يو څه نور هم په اړه يې وغږيږم؟ څنګه؟ ډير ښه، يو څه به نور هم په اړه يې وغږيږم.
 ايده آليزم دوه برخې لري:

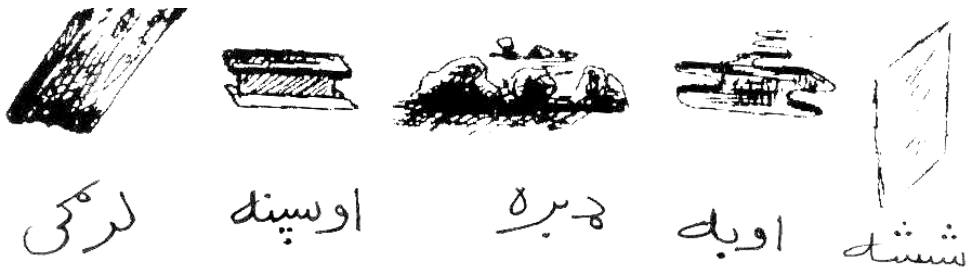
۱. عيني ايده آليزم: دا مني چې ټول شيان زموږ په چاپيريال کې موجود دي، خو وايي چې دا ټول شيان يو پياوړي روح او فکر پيدا کړي دي، له پياوړي فکر نه منظور، خدای دی.

۲. ذهني ايده آليزم: وايي چې ټول هغه شيان چې موږ يې ګورو او لمس کوو يې، هغه تصويرونه دي چې زموږ په ذهنونو کې انځور شوي دي. په دې معنا چې ټول شيان يوازې زموږ په ذهن کې موجود دي او له ذهن نه بهر هېڅ شی وجود نه لري.

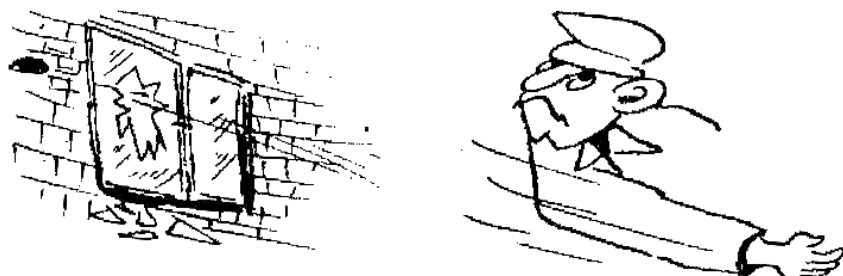
اجازه راکړئ، دا موضوع له علمي پلوه روښانه کړو.

ايده آليزم د لاندینيو درې شيانو په هکله خبرې کوي:

۱. هر هغه څه چې موږ يې په خپلو سترګو وينو او په خپلو لاسونو يې لمس کوو، په واقعيت کې وجود نه لري؛ خبره ښکاره ده، يعنې دا ټول شيان زموږ په ذهن کې دي او له ذهن څخه مو بهر هېڅ څه نشته. ځکه چې زموږ ذهن غواړي يو څه دې وي. د مثال په توګه زموږ ذهن غواړي چې اوسپنه وي، اوبه وي، تيره وي، لرګی وي او داسې نور شيان وي. لنډه دا چې ټول شيان زموږ د ذهن محصول دي.

د ايده آليزم له نظره، ټول شيان يوازې زموږ په ذهن کې موجود دي او موږ خيال کوو چې زموږ له ذهن څخه بهر دي!
 ګرانو ځوانانو! ستاسو په فکر دا خبره سمه ده؟ دا خبره خو د لمر په شان روښانه ده او هډو فکر نه غواړي؛ معلومه ده چې سمه نه ده؛ ځکه چې کله يوه تيره پر يوې شيشې ووهئ، شيشه ماتوي.

د شیشې ماتیدل ښکاره کوي چې ټول شیان بهرنی وجود لري او یوازې هغه تصویرونه نه دي چې زموږ په ذهن کې انځور شوي وي.

مړه دا خبره خو هسې یوه ملنډه وه، راځئ چې په دې خبرې وځاندو، ها ها ها ها ها.

اوس نو راځئ چې ولاړ شو او وگورو د ایده آلېزم دویمه خبره څه ده.

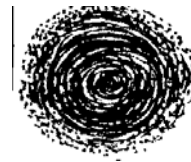
۲. ایده آلېزم په دې باور دی چې موږ په فکر کولو سره دنیا پیدا کړې ده، یعنې دا چې موږ فکر کوو چې دنیا شته، که څه هم دنیا په اصل کې نشته او دا موږ یو چې فکر کوو دنیا وجود لري.

که دنیا په فکر کولو سره جوړه شوې وي، نو لومړی ښایي د انسان ماغزه پیدا شوي وي او وروسته بیا ځمکه، سپوږمۍ، لمر او ټول ستوري او سیارې پیدا شوي وي. خو علم وايي: لومړی ځمکه پیدا شوې، له هغې نه وروسته بوتې او ونې او هغه موجودات چې په اوبو کې ژوند کوي او بیا د وچې موجودات او انسان پیدا شوي دي.

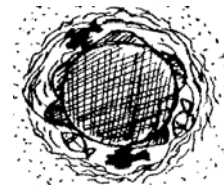
په کنگل شوي حالت کې

په انجماد حالت کې

ځمکه په اوبلن حالت کې

اوبو ټوله ځمکه ونیوله او اوبه میشته موجودات په اوبو کې پیدا شول / د ځمکې یو په څلورمه برخه وچه شوه او پر هغې باندې بوتې او ژوندي موجودات راپیدا شول

د ځمکې له پیدایښت نه مخکې په میلیارډونه میلیارډونه ستوري او سیارې موجودې وې. نو کله چې علم موږ ته داسې یو څه وایي، څرنگه ایده آلېزم ادعا لري چې دنیا زموږ فکر پیدا کړې ده؟! آیا دا ملنډې نه دي؟ په رښتیا هم چې جالبه ده!

دریمه خبره هم د دوو تیرو خبرو په شان ده، خو مخکې له هغې باید په لاندیني مطلب پوه شو:

تیره یو شی دی؛ همدا ډول اوسپنه، مس، لرگی او داسې نور؛ ټول شیان دي. ټولو د فضا یوه برخه نیولې ده (یعنې دا چې یو ځای یې نیولی دی) او د وخت په تیریدو سره وده کوي (یعنې په یو وخت کې موجود دي).

یو بل څه هم دې شيانو ته وايي.... که مو ویل چې څه ورته وایي؟ لږ فکر وکړئ..... ډیر ښه، زه یې په خپله درته وایم. هو، دې ټولو شيانو ته ماده هم وایي.

ګرانو ځوانانو! هر هغه څه ته چې وکړای شوو هم یې په خپلو پنځه ګونو حواسو احساس کړو او هم په یو ځای او وخت کې موجودیت ولري، ماده وایي. خو دلته ځینو ته یوه پوښتنه پيدا کيږي او هغه دا ده چې مثلاً وبه وایي چې موږ خو میکروب لیدلی نشو، نو هغې ته هم ماده ویلی نشو؟!

نه ګرانو، داسې نه ده. اول دا چې کولای شو میکروب په میکروسکوپ وګورو. دویم دا چې میکروب د فضا یوه برخه نیولې ده او د وخت په تیریدو سره وده کوي او له هغه ځایه چې په یو ځای او وخت کې موجودیت لري، نو په دې کې هیڅ شک نشته چې میکروب هم ماده ده. سربیره پر دې، داسې ډیر ستوري او سیارې شته چې له موږ نه ډیر واټن لري او موږ نشو کولای هغه په خپلو سترګو وویښو، خو دا امکان شته چې ځینې یې په تلسکوپ (هغه وسیله ده چې د لرې واټن ستوري او سیارې ورباندې لیدل کيږي) وګورو او له هغه ځایه چې په یو ځای او وخت کې موجود دي (یعنې حجم لري او ورو ورو وده کوي) ماده ته ورته ویلی شوو.

یوه پوښتنه: آیا انسان ته ماده ویلی شوو؟

ځواب: هو، انسان هم ماده ده، په دې توپیر سره چې فکر کوي.

څو نورې پوښتنې به هم وکړم:

آیا تر اوسه مو چیرې لیدلي چې تیره فکر وکړي؟ آیا کله مو لیدلي چې اوسپنه پر ډبرې ووهی، ډبره چیغه ووهي، آخ؟! نه؛ که مو وویل چې ولې؟ ځکه چې ډبره او اوسپنه او ټول بی ځانه شيان نه ماغزه لري چې فکر وکړي او نه احساس لري چې ووايي، آخ. ښه، دا خبره تر دې ځایه په یاد ولری.

اوس غواړم تاسو نه پوښتنه وکړم چې آیا انسان فکر کوي؟ ستاسو ځواب به هر وروڼو دا وي چې: هو. بیخي سمه ده؛ انسان فکر کوي، انسان په خپلو ماغزو سره فکر کوي.

نو راځئ چې اوس ورشو بیرته هماغه شيانو ته. یعنې غواړم تپوس وکړم چې ډبره او اوسپنه او لرګی او مس په څه سره فکر کوي؟

هو، سمه ده. هغوی اصلاً ماغزه نلري چې فکر وکړای شي؛ نو د فکر کولو لپاره باید د انسان د ماغزو په شان ماغزه ولري. نتیجه دا چې یوازې د انسان ماغزه کولای شي فکر وکړي. خو په خپله ماغزه څه دي؟ آیا ماده نه ده؟ هو؛ لکه څرنګه چې انسان ماده ده، د هغه ماغزه هم چې د وجود یوه برخه یې ده، ماده ده. سربیره پر دې ماغزه هم په یوه ځای او هم په یوه وخت کې موجودیت لري. نو بیا کولای شو ولیکو:

لومړی باید ماغزه موجود وي، تر څو فکر وکړای شو.

یعنې ماده له فکر نه مخکې وجود لري.

شعور څه شی دی؟ یوه هنداره په پام کې ونیسئ. هغه شيان چې له هندارې څخه بهر دي، په هغې کې لیدل کيږي. زموږ سترګې هم شيان ګوري او په خپلو ماغزو کې یې منعکس کوي. یعنې زموږ د چاپیریال د شيانو انځورونه (ماده) زموږ په ماغزو کې لویږي.

پایله دا ده چې شعور زموږ په ذهن یا ماغزو کې د مادې انعکاس دی. مادې میلیاردونه کاله وده کړې، دومره وده یې کړې تر هغې چې د انسان ماغزو ته رسیدلې.

اوس بیا یوه پوښتنه لرم:

که د مادې اوږده وده نه وای، آیا د انسان ماغزه به موجود وای؟

ځواب: نه.

که د انسان ماغزه نه وای، آیا شعور به وجود درلودلی وای؟

ځواب: نه.

نو ویلی شوو: شعور د مادې له اوردې ودې نه پیدا شوی دی. که ماده نه وای، شعور به هم نه وای. ماده کولای شي بې له شعوره وجود ولري، خو شعور بې له مادې وجود نشي درلودلی؛ ځکه لکه څرنگه چې مو وویل: شعور په ماغزو کې د مادې انعکاس دی او کله چې ماده نه وي، شعور به هم نه وي.

نتیجه دا چې: شعور له مادې څخه مخکې نه دی؛ بلکې ماده له شعور نه مخکې ده.

بنه نو، راځئ چې وگورو ایدۀ الیست څه وایي.

۳. د هغوی دریمه خبره دا ده: فکر او شعور له مادې څخه مخکې وجود درلود او ماده یې پیدا کړې ده. خو موږ مخکې وښودله چې ماده له شعور او فکر نه مخکې ده. ماده کولای شي بې فکره او بې شعوره وي. لکه د ډبرې، اوسپنې او د نورو شیانو په شان؛ خو آیا تر اوسه پورې مو لیدلي دي چې فکر او شعور بې له مادې وجود ولري؟ گرانو ځوانانو! د دې لپاره چې زما په خبره پوه شئ، دې پوښتنې ته ځواب ورکړئ:

فکر ماغزه پیدا کړي دي که ماغزه فکر پیدا کوي؟

تر دې ځای پورې پوه شولو چې ایدۀ الیزم یعنې څه. اوس وگورو چې ماتریالیزم څه ته وایي.

ماتریالیزم

گرانو ځوانانو! هر ورو به مو په یاد وي چې مو ویل هگل یو ایدۀ آلیست و؟ هغه له کومې طریقې څخه کار واخیست؟ آفرین! له دیالکتیک څخه.

و، نه و؛ یو سپری و چې نوم یې فویرباخ و. په هغه وخت کې زه او ته نه وو. یوه مور وه چې د لودویگ "په نامه یې یو زوی درلود. دې شیطان او وران هلک خپله مور ډیره په تنگه کړې وه. د هغه پوره نوم "لودویگ فویرباخ" و. کله چې لودویگ ځوانی ته ورسید، یوه ورځ یې له یوه ایدۀ آلیست سره بحث کاوه. ایدۀ آلیست ورته وویل: "مړه یاره! هیڅ څه هم وجود نه لري. دا شیان چې په خپل چاپیریال کې یې وینې، یوازې هغه تصویرونه دي چې ستا په ذهن کې انځور شوي دي، لکه څرنگه چې ځینې کسان وایي دا ټول شیان ماده دي، د هغوی خبره غلطه ده. ماده هغه شئی دی چې واقعاً وجود ولري؛ خو په دې دنیا کې هیڅ څه نه پیدا کیږي چې واقعاً وجود ولري. نو له دې نه ښکاري چې ماده اصلاً وجود نه لري"

فویرباخ له ځمکې یوه تیره راوچته کړه او ښاغلي ایدۀ آلیست ته یې وویل: "دا تیره وجود لري که نه؟"

ښاغلي ایده آلیست وویل: "لکه څرنگه چې مې وویل دغه تیره یوازې زموږ په ذهن کې وجود لري او زموږ له ذهن څخه بهر وجود نه لري؛ هو ښاغلی فویرباخه! موږ یوازې خیال کوو چې دا تیره واقعاً وجود لري، خو یقین وکړه چې اصلاً زموږ له ذهن نه بهر وجود نه لري. ته یوازې خیال کوې چې وجود لري."

فویرباخ د ایده آلیست له خبرو څخه په قهر او سترگی شو او په ډیر زور یې په هماغه تیره د هغه سر وویشته او سر یې ورباندې مات کړ. بیا یې په کراره وویل: "اوس درته ښکاره شوه چې دا تیره واقعاً وجود لري؟"

د فویرباخ د همدې کار له امله نورو وویل:

"فویرباخ یو ماتریالیست دی، البته که وایي چې ماده له فکر او شعور نه مخکې وجود لري."

هغوی رښتیا ویل. ځکه چې فویرباخ به ویل: "ماده او فکر له شعور څخه مخکې وجود لري."

خو چې کله به یې هغه ته ویل "ماتریالیسته!، هغه به په قهریدو او ویل به یې: "ماتریالیست دې پلار دی! ماتریالیست دې مور ده!"

هو، هغه یو ماتریالیست و خو په خپله یې نه منله چې ماتریالیست دی.

د فویرباخ د هگل له فلسفې څخه بدې راتلل ځکه یوه ایده آلیستي فلسفه وه، په همدې خاطر یې دغه فلسفه چې د ایده آلیزم او دیالکتیک مخلوط وه، لرې واچوله.

په دې توګه؛ فویرباخ د هگل دیالکتیک چې د طبیعت او ټولنې د پرمختګ د پیژندلو تر ټولو مهم عامل او د ایده آلیزم سرسخته مخالف و، هغه یې له ایده الیزم سره چې د بیوزلۍ او وروسته پاتېوالي عامل و، یوځای لرې واچاوه. هغه نه پوهیدو چې باید دیالکتیک د هگل له ایده آلیستي فلسفې څخه جلا کړي، ځکه تر هغې چې ایده آلیزم په دیالکتیک پورې نښتی و، دیالکتیک هم د استفادې وړ نه و. د فویرباخ د همدې بې پروایۍ له کبله نورو به ویل: "هغه ماتریالیست دی، خو په دیالکتیک بیخي نه پوهیږي."

ګرانو دوستانو! تر اوسه پورې به حتماً لږ څه پوه شوي یاست چې ماتریالیزم یعنې څه، خو پریشانه کیږئ مه. تر هغې چې دا مسئله په ښه توګه تاسو ته روښانه نه کړم بله مسئله به پیل نه کړم. تر څو ډاډه نشم چې تاسو په ماتریالیزم ښه پوه شوي یاست، چیرې مو داسې پریږدم.

ماتریالیزم او ایده آلیزم تل له یو بل سره د مبارزې په حال کې دي. یعنې د یو بل پر ضد دي. وروسته به روښانه شي چې دا مبارزه د ماتریالیزم د ودې لامل ګرځي.

لکه څنګه چې مو مخکې وویل، ایده آلیزم وايي:

۱. فکر او شعور له مادې څخه مخکې وجود لري او ماده یې پیدا کړې ده.

۲. ټول شيان یوازې په ذهن کې وجود لري.

۳. زموږ فکر، دنیا پیدا کړې ده.

خو ماتريالیزم وايي چې دا درې واړه خبرې غلطې دي.

اول - فکر او شعور له مادې څخه مخکې وجود نه لري؛ بلکې د مادې له اوږدمهاله پرمختګ څخه منځ ته راغلي دي. همدا شان مخکې مو وښودل چې فکر او شعور له مادې څخه جلا وجود نشي درلودلی. مثلاً کله چې وایو فکر د ماغزو محصول دی، یعنې دا چې که ماغزه نه وای، فکر به هم نه وای. له هغه ځایه چې ماغزه د مادې د اوږدمهاله پرمختګ نتیجه او د مادې تر ټولو پرمختللې بڼه ده، داسې ویلی شو که ماده نه وي، فکر هم نشته. نو روښانه ده چې فکر نشي کولای له مادې څخه جلا وي، خو ماده کولای شي له فکر څخه جلا وي، لکه د لرګي، اوسپنې، شیشې او نورو شیانو په څیر.

دویم - شیان په ذهن کې وجود نه لري، بلکې ټول شیان چې زموږ په چاپیریال کې دي، له ذهن څخه بهر او په جلا توګه واقعي وجود لري، نو ویلی شو چې شیان نه خیالات دي او نه هم تصویرونه.

دریم - موږ په فکر کولو سره دنیا پیدا کړې نه ده، ځکه چې اول مو ماغزه درلودل، وروسته مو وکړای شول فکر وکړو. سربیره پر دې ماغزه په خپله فکر کولای نشي، دا له ذهن څخه بهر نړۍ (ماده) ده چې لامل کيږي ماغزه فکر وکړي. د مثال په توګه: کله چې باران وریږي، ماغزه فکر کوي چې ولې باران وریږي؟ یا ولې په آسمان کې بریښنا او تندر پیدا کيږي؟ یا څرنگه شپه او ورځ منځ ته راځي؟ او داسې نور.

نو پر دې اساس دا زموږ فکر نه دی چې دنیا یې پیدا کړې ده، بلکې دا دنیا (ماده) ده چې زموږ فکر راپیدا کوي.

ښه نو، دا هم د ماتريالیزم په اړه څو خبرې وې، خو زموږ اصل مطلب بل شی دی، هغه دیالکتيک ماتريالیزم دی.

مګرانو، هګل او فویرباخ خو به مو په یاد وي؟

یو ځل بیا یې په بیرته تکراروم.

هګل، هغه ایده آلیست و چې د دیالکتيک قوانین یې کشف کړل، خو فویرباخ هغه ماتريالیست و چې د هګل دیالکتيک یې د هغه له ایده آلېزم سره یوځای لرې وغورځاوه.

د هګل فلسفه د ایده آلېزم او دیالکتيک مخلوط وه او د فویرباخ فلسفه هغه ماتريالیستي فلسفه وه چې دیالکتيک یې له ځان سره نه درلود.

مګرانو ملګرو، تر دې ځایه خو په ځینو خبرو پوه شوی. راځئ چې اوس پر یوې بلې مسئلې وغږیږو، تر څو معلومات مو لا نور هم زیات شي.

يو و، يو نه و، زما او ستا نه پرته، ډير شيان وو. يو سړی و چې مارکس نومیده او ډير لوی فیلسوف او پوهیالی و. مارکس هغه ظلم او زورزیاتي خوراهه چې پانگوالو په کارگرانو کاوه. په خپله یې هم په ډیرې بیوزلی او بدمرغۍ کې ژوند کاوه. له همدې کبله یې درې ماشومان له لورې مړه شول. خو بیا هم هغه د خپلې کورنۍ او د خپل ځان په فکر کې نه و او دې ته چمتو و چې خپل ټول ژوند د کارگرې طبقې د ژغورنې لپاره قربان کړي. هغه خپل ټول ژوند د کارگرانو د خلاصون د لارې په پیدا کولو کې تیر کړ، ځکه چې د مارکس په وخت کې د کارگرانو طبقه تر ډیر فشار لاندې وه او د ارباب لخوا په ډیره بې رحمانه توګه استثماریده. لنډه دا چې، د کلونو څېړنو او زده کړو وروسته، ورو ورو یې پام شو چې د هگل دیالکتیک د نړۍ د پرمختګ او د ودې پیژندنې یو مهم لامل دی، خو له هغه ځایه چې د ایده آلېزم په زنځیر تړل شوی، استفاده ورڅخه شوې نه ده. همدا شان د فویرباخ تیروتنې ته یې هم پام شو او په هغه یې د دې لپاره نیوکه وکړه چې د هگل له ایده آلېزم سره یې د هغه دیالکتیک هم یو ځای لرې اچولی دی.

خو مارکس په خپله د هگل ایده آلېزم لرې وغورځاوه او د هغه دیالکتیک چې ایده آلېستي رنگ یې درلود، واخیست او د فویرباخ د ماتریالېزم په کارولو سره یې د دیالکتیک ماتریالېزم فلسفه جوړه کړه.

په دې توګه هغه دیالکتیک ته ماتریالېستي بڼه ورکړه او فلسفه یې د بشر د خدمت په لارې کې په کار واچوله.

د دې لپاره چې دا مطلب تاسو ته ښه روښانه شي، هغه کار چې مارکس له کلونو رنځونو او زحمتونو له زغمولو وروسته تر سره کړی، په دې توګه لیکو:

د فویرباخ غیر دیالکتیکي ماتریالېزم
 د هگل ایده الستي دیالکتیک
 د فویرباخ له فلسفې څخه | غیر دیالکتیکي | او د هگل له فلسفې څخه ایده الېزم لرې کوو:
 ماتریالېزم
 دیالکتیک

د فویرباخ له ماتریالېزم او د هگل له دیالکتیک څخه، دیالکتیک ماتریالېزم لاسته راځي.

دیالکتیک ماتریالېزم

راځئ اوس وګورو چې دیالکتیک ماتریالېزم څه ته وايي؟

تاسو پوهیږئ چې قند له لبلبو او کاغذ د ونې له لرګي څخه جوړیږي. همدا شان له تیلو څخه د سرکونو د پخولو تارکول، پترول او ډیزل لاسته راځي. که هغه څه چې قند ورڅخه جوړوي، نه وي، قند به هم نه وي. او یا که تیل نه وي، نو تارکول او پترول او ډیزل به هم نه وي.

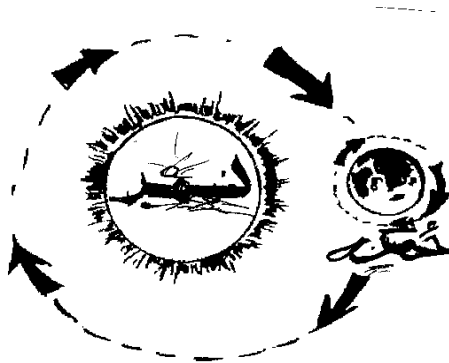
په طبیعت کې ټول شيان له یو بل څخه لاسته راغلي دي، نو ویلی شوو:

ټول شيان یو په بل پورې تړلي دي او په یو بل باندې اغیزه کوي.

وچکالي له ځان سره قحطي یا لوړه راوړي. د پانګوالی نظام بیوزلي او لوړه رامنځته کوي. کارګري انقلاب، پانګوال ځيې. وچکالي یوه طبیعي پدیده ده چې له ځان سره قحطي راوړي. طبقاتي نظام (برده ګي، فیوډالي او پانګوالي) چې ټولنیزه پدیده ده، بیوزلي او لوړه راوړي. کارګري انقلاب چې ټولنیزه پدیده ده، بله پدیده چې د پانګوالی له منځه وړل او د سوسیالېزم راتلل دي، له ځان سره راوړي. له دې کبله پدیدې له یو بل څخه نشي جلا کیدلې او له یو بل سره تړلي دي.

طبیعت د اشیاء او پدیدو مجموعه ده چې له یو بل سره تړاو لري. یعنې له یو بل څخه جلا وجود نشي درلودلی. د مارکس دیاکټیک وایي: طبیعت په هیڅ توګه د سکون او ودريدو په حال کې نه، بلکې د حرکت، پرمختګ او ودې په حال کې دی. کیدای شي یو جسم ظاهراً ساکن وي خو په اصل کې حرکت کوي. یوه تیره په پام کې ونیسئ. لومړی داسې فکر کوئ چې ساکنه ده، خو که لږ زیات فکر وکړئ او ورته څیر شي، ګورئ چې د حرکت په حال کې ده. تیره د ځمکې په پرتله بې حرکت ده خو په اصل کې له ځمکې سره یو ځای ۲۴ ساعته او په کال کې یو ځل له لمر څخه تاوېږي. همدا شان د نړۍ ټول شیان د حرکت او ودې په حال کې دي.

په پخوا زمانو کې د ځمکې پر مخ داسې نیم خرنده موجوداتو ژوند کاوه چې ورته به یې ډایناسور ویلې.

د هغوی د ژوند په وروستی مودې کې کوچني تي لرونکي موجودات پیدا شول چې په ودې یې پیل وکړ، او په ورته وخت کې ډایناسوران هم د له منځه تللو په حال کې وو.

له دې پدیدې څخه موږ دوه نتيجې اخلو: یو دا چې په طبیعت کې یو شئ راپیدا کیږي، وده او پرمختګ کوي او یو بل څه له منځه ځي او په یو بل شي بدلېږي. بل دا چې هغه شیان چې ظاهراً مهم او پاینده ښکاري، خو په اصل کې د منځه تللو په حال کې دي او د اهمیت وړ نه دي. باید هغه شیانو ته ارزښت ورکړو چې ظاهراً ناپاینده ښکاري خو نوي پیدا شوي او غواړي وده او پرمختګ وکړي. له دې کبله له ډیرې کوچنۍ بڼې څخه نیولې تر لمر پورې، ټول د دايمي پیدایښت او له منځه تللو په حال کې دي، بی له دې چې دا پیدایښت او له منځه تلل یوه شیبه هم وځنډول شي. یعنې دا چې هر څه د حرکت او بدلون په حال کې دي.

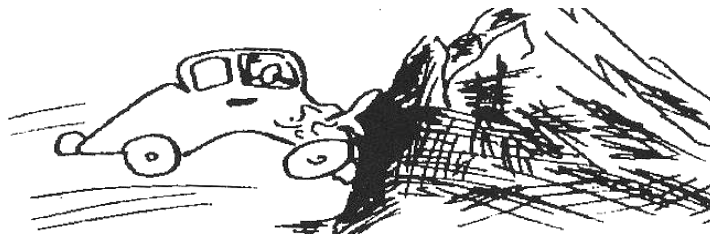
ګرانو ځوانانو، لږې اوبه په یوه لوبښي کې واچوئ او په اور یې کیږدئ. له لږې شیبې وروسته به اوبه په بخار بدلې شي. ګورو چې اور اوبه ایشوي. کله چې اوبه د یخوالي نه د ایشیدلو خوا ته حرکت کوي، دا حرکت ورو ورو تر سره کیږي، چې دې ته کمی بدلون وايي. کله چې اوبه وویښیږي، ډیر ژر اوبه په ناڅاپي توګه په بخار بدلېږي. یعنې اوبه د اوبلن حالت نه په ګاز (بخار) اوږي. دلته ګورو چې اوبو تغیر کړی دی. دې شان تغیر ته، کيفي تغیر وايي.

داسې نتیجه اخلو چې: کمی تغیر ورو ورو او سوکه سوکه دی او نشو کولای هغه سمدستي احساس کړو. په داسې حال کې چې کيفي تغیر ناڅاپي او ډیر ژر رامنځته کیږي، دا شان چې ان کولای شوو هغه احساس کړو.

د مارکس دیالکتیک وايي: وده یا پرمختګ، کيفي تغیر ته د کمی تغیر د رسیدلو پایله ده، او یا په بلې وینا کله چې کمی تغیر په کيفي تغیر بدل شي، وده یا پرمختګ رامنځته کیږي. کله چې وایو ټول شیان د پرمختګ او ودې په حال کې دي، یعنې دا چې هر شئ یو تاریخ لري: د پیدایښت او ودې تاریخ. د مثال په توګه ځمکه میلیاردونه کاله د یوې ډیرې تودې یا اوبلنې ټوټې په څیر وه او میلیونونه کاله تیر شول تر څو خپل دغه حالت له لاسه ورکړي او ورو ورو سړه شي. میلیاردونه کاله تیر شول تر څو بوټي او د اوبو موجودات او غرونه او د وچې موجودات یې پر مخ پیدا شي او آخر هم اوسني حالت ته راوړسېږي. نو په دې اساس وایو چې ځمکه یو تاریخ لري. (د ځمکې تاریخ مو په لنډه توګه له نظر نه تیر کړ).

په عمومي توګه دیالکتیک، د طبیعت او ټولنې د تکامل یا ودې تاریخ څیړي او مطالعه کوي او مثلاً وایي چې ځمکه څه وه، څه شوه او څه به شي.

که یو موټر له غره سره ولګیږي، مخه به یې کړوبه او خرابه شي چې دې ته هم تغیر یا بدلون وایو خو له کمی او کيفي تغیر سره توپیر لري، ځکه، که موټروان له احتیاط څخه کار اخیستی وای، دا تغیر به نه وی رامنځ ته شوی. نو کولای شو د دې تغیر مخه ونیسو، یا مثلاً که تاسې یو چینجی تر پښو لاندې کړئ، چینجی تغیر کوي، یعنې کولمې یې راوځي، خو که تاسې هغه تر پښو لاندې کړی نه وای، چینجی به ژوندی پاتی شوی وای. نو د دې تغیر مخه هم نیول کېدای شي. دې شان تغیراتو ته مکانیکي تغیر وايي.

خو کمي او کيفي تغييرات، هغه تغييرات دي چې په طبيعت او ټولنې کې تر سره کيږي او په هيڅ توگه نشو کولای د هغې مخه ونيسو. مثلاً نشو کولای د ځمکې د تغيير يا د بوټو او ځناورانو د ودې مخه ونيسو. مگر دا چې کوم شی د هغې د مکانیکي تغيير سبب شي. مثلاً که يو څوک يو بوټی له ريښې راوکاږي يا ړلی هغه له منځه يوسي؛ او يا يو چينجی تر پښو لاندې شي او داسې نور.

د غنمو دانه په ځمکې کې کړو، دغه دانه له لمر څخه د حرارت په اخيستو، تغذيې او د نموالي له کبله، له څه مودې وروسته شنه کيږي، يعنې د يو کوچني بوټي په شان له خاورو سره راباسي، وده کوي، څانگه نيسه، پاڼې او گل کوي او آخر هم له دغې کرل شوې دانې څخه په سلگونو نورې د غنمو دانې پيدا کيږي. کله چې د غنمو دانه کړو، د غنمو دانه وده کوي او د غنمو وړې ترې جوړيږي. دا د غنمو وړی، د غنمو هغه لومړۍ کرل شوې دانه نه ده، بلکې اوس يې فرق کړی او د غنمو په وړې بدله شوې ده، يعنې تغيير يې کړی او دې ډول تغيير ته دينامیکي تغيير وايي.

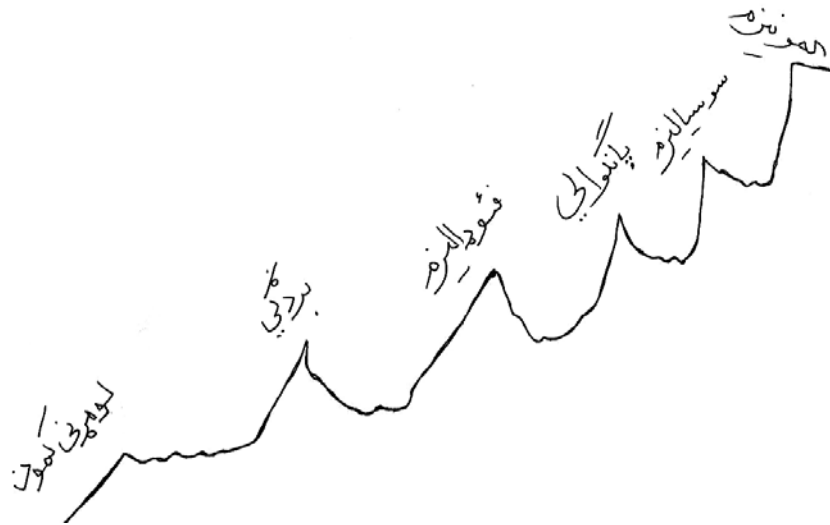
دوستانو، حتماً پوهيږئ په هغه ټولنه کې چې ژوند کوي، يو تاريخ هم لري. لکه څرنگه چې ټول شيان تاريخ لري، ټولنه هم يو تاريخ لري. ټولو لومړنيو انسانانو گله ژوند کاوه، په گله ډول يې ښکار کاوه، په گله سره به ویده کيدل او لنډه دا چې گله ژوند يې درلود. دا د انساني ټولنې لومړنی پړاو دی چې ورته لومړنی کمون وايي. دې پړاو ورو ورو حرکت کاوه تر هغې چې لومړنی کمون له منځه ولاړ او ځای يې پرده گي ونيو. د لومړني کمون حرکت تر پرده گي پړاو پورې، کمي تغيير او د لومړني کمون له منځه تلل او پر ځای يې پرده گي راتلل، کيفي تغيير دی.

نو ویلی شوو چې ټولنې وده کړې ده او دا وده د یوې شیبې لپاره هم نه غوڅيږي. پر دې اساس پرده گي حرکت کوي او له سلگونو کلونو وروسته خپل ځای فیوډالیزم ته ورکوي. فیوډالیزم، د ټولنې د تکامل هغه پړاو دی چې پاچا به د خپلو ځمکو ډیره برخه اشرافو ته ورکوله او اشرافو به دا ځمکې په اجاره ورکولې. په فیوډالیزم کې دوه طبقې موجودې وې: د فیوډال طبقه (ستمگړه) او د دهقان طبقه (زیارکښه). د پرده گي حرکت تر فیوډالیزم پورې کمي تغيير دی، خو د پرده گي له منځه تلل او د فیوډالیزم رامنځته کیدل، کيفي تغيير دی.

همدا ډول فیوډالیزم هم تکامل کوي تر هغه چې په بشپړه توگه نابوديږي او وار پانگوالی ته رسيږي. پانگوالی د کارگرانو د انقلاب له لارې، خپل ځای د کمونیزم لومړي پړاو يعنې سوسیالیزم ته ورکوي. سوسیالیزم هم حرکت کوي او کمونیزم ته رسيږي. د کمونیزم په رامنځ ته کیدو سره، پانگوالي او ورسره جوخت ظلم او زیبناک او طبقه له منځه ځي.

د مارکس له نظره د ټولنې وده په دې ډول رامنځته کیږي:

آیا تر اوسه مو کله فکر کړی چې کله انسان یا بل هر ژوندی شئ مړ شي، څه ترې جوړیږي؟ ستاسو په منځ کې به حتماً داسې کسان وي چې خیال کوي کله چې یو څوک مړ شي، نور نو ختم دی او له منځه تللی دی. خو زما ګرانو دوستانو، داسې نه ده. ژوند او مرګ د یو بل ضد دي. یو څوک چې ډیر زیات ناروغه وي، په حقیقت کې له مرګ سره جګړه کوي. نو بیا ژوندون او مرګ تل له یو بل سره د مبارزې په حال کې دي، یعنې د یو بل ضد دي.

خو آیا ویلی شوو چې له مرګ سره هر څه له منځه ځي؟ نه، کله چې یو ژوندی شئ مري، د هغې مړ جسم، خاوره پیاوړې کوي او بوټي او میوې هم له هغې تغذیه کوي. همدا شان انسانان او ځناوران د دغو بوټو او میوې نه استفاده کوي او خپل ژوند ته ادامه ورکوي. نو پر دې اساس، مرګ له ژوند سره اړیکې لري. یعنې مرګ د یو بل شي د ژوندون لامل کیږي او له ژوند څخه جلا نه دی.

د مرګ او ژوند مبارزه، د ودې عامل دی.

د مارکس دیالکتیک وایي: وده، د تضادونو مبارزې ته وایي.

په پانګوالۍ نظام کې، پانګوال په ډیرې بیرحمۍ سره کارګر زیښي او ورباندې ظلم کوي. نو پر دې اساس کارګر او پانګوال د یو بل ضد دي او همدا تضاد د ټولنې د ودې لامل کیږي.

پانګوال او کارګر، تل له یو بل سره د مبارزې په حال کې دي؛ او بالاخره کارګران انقلاب کوي، پانګوالو ته ماته ورکوي او سوسیالیزم ټینګوي.

خو لکه څرنګه مې چې باید تاسو ته سوسیالیزم روښانه کړی وی، لا نه دی روښانه کړی. سوسیالیزم د کمونیزم لومړنی پړاو دی چې هم په کې د پانګوالۍ ځینې خصوصیات او هم په کې د کمونیزم ځینې خصوصیات شته. نو پر دې اساس کولای شوو ووايو چې سوسیالیزم هغه پل دی چې د پانګوالۍ او کمونیزم په منځ کې واقع شوی.

د پانگوالی په نظام کې که چیری پانگوال نه وي، کارگر به هم نه وي. نو دې پایلې ته رسیږو: د پانگوالی په نظام کې، پانگوال او کارگر سره له دې چې له یو بل سره د مبارزې په حال کې دي، له یو بل سره وحدت هم لري. ځکه چې پانگوال بی له کارگره شتون نلري او کارگر هم بی له پانگواله. همدا شان، د نړۍ ټول شیان او پدیدې په داسې حال کې چې له یو بل سره تضاد لري او د مبارزې په حال کې دي، خو له هغه ځایه چې د تضاد یو اړخ د بل اړخ له شتوالي پرته د موجودیت امکان نه لري، نو له یو بل سره د وحدت په حال کې هم دي. د مثال په توګه نشو کولای چې نیمه مڼه وخورو او بیا هم پوره مڼه ولرو. یعنې د پانگوالی په نظام کې یوازې کارگر یا یوازې پانگوال وجود درلودلی نشي.

د غنمو یوه دانه کرو، دغه دانه په نم او د لمر په حرارت او په تغذیې سره شنه کیږي او وده کوي، څانګې او ګلان نیسي او بالاخره له همدغې کرل شوې دانې څخه د غنمو په سلګونو دانې لاسته راځي.

د غنمو دغه کرل شوی دانه له یوې خوا غواړي په خپل حالت پاتې شي او له بلې خوا شنه کیږي او وده کوي؛ او دومره مبارزه کوي تر څو د یوه کوچني بوټي په شان پر ځمکې شین شي. دغه بوټی وده کوي، څانګه نیسي، ګل او میوه کوي (د غنمو د ګل میوه، هماغه غنم دي خو یو غنم نه بلکې د غنمو نورې په لسګونو او سلګونو دانې)، کله چې کرل شوی غنم شین کیږي؛ یعنې د غنمو شنه کیدل د غنمو دانه رد یا نفی کوي او د غنمو لومړۍ دانه له شنه کیدو وروسته له منځه ځي.

د غنمو دانه وده کوي او د یوه کوچني بوټي په شان له خاورو سره راباسي، یعنې همدې کوچني بوټي د غنمو لومړنۍ دانه رد یا نفی کړې ده. همدا شان دا کوچنی بوټی خپلې ودې ته ادامه ورکوي، څانګه او ګل نیسي او داسې نتیجه اخلو چې همدې څانګې او ګل کوچنی بوټی رد یا نفی کړی دی.

له ګل څخه بالاخره میوه (د غنمو تازه دانې) راپیدا کیږي. نو بیا وایو چې ګل بیا رد یا نفی او د غنمو په دانو بدل شوی دی. مخکې مو وویل چې ګل په خپله هم د بل شي له نفی څخه پیدا شوی دی، نو بیا ویلی شو چې ګل د نفی - نفی دی.

یوه پوښتنه: ولې وایو چې ګل د نفی - نفی دی؟

ځواب: حتماً په یاد لرئ چې ګل د غنمو له کرل شوې دانې څخه پیدا شوی، نو له هغه ځایه چې ګل د غنمو له دانې څخه پیدا شوی او بیرته په خپله د غنمو په دانو بدل شوی دی، وایو چې د نفی - نفی دی. د غنمو تازه دانې د ګل د نفی - نفی نتیجه ده.

د غنمو کرل شوی دانه تر دی.

د دانې شنه کیدل، ترې بوټی جوړیدل، څانګه نیول او ګل کول (چې د غنمو د کرل شوې دانې نفی دی) انټي تر دی.

د غنمو نوی تازه دانې چې د ګل د نفی - نفی نتیجه ده، ستتر دی.

گرانو ځوانانو، آيا کولای شوو ووايو چې د غنمو يوه دانه هم تر وي او هم سنتز؟
نه، زما گرانو دوستانو داسې ويلی نشو، هيچا دا خبره نده کړې. د غنمو تازه دانه چې د غنمو له کرل شوې دانې څخه پيدا شوې، له کرل شوې دانې څخه يو اندازه بشپړه يا کامله ده. البته موږ نشو کولای د غنمو په دانې کې دا بدلون او وده احساس کړو. ځکه چې دا بدلون له زرگونو کلونو وروسته راڅرگندېږي.
نو دې نتيجه ته رسيږو چې سنتز له تر څخه يوه درجه پرمختللی دی.

د غنمو کرل شوې دانه	کوچنی بوتی او څانگه او گل	د غنمو پخې شوې دانې
تر	انتي تر	سنتز

بڼه به دا وي چې د دې مطلب د روښانه کولو لپاره يو بل مثال هم ورکړو. خو بده به نوي چې د دې مثال له ورکولو مخکې په دې پوه شوو چې طبقاتي نظام څه ته وايي؟
طبقاتي نظام د ټولنې هغه نظام ته وايي چې په کې طبقې موجودې وي. دا شان چې يوه طبقه ظالمه او زيبښونکې او بله طبقه مظلومه او زيبښل شوې وي. لکه د برده گۍ نظام په شان چې په هغه کې د برده لرونکې طبقه زيبښونکې او د بردي (مړي) طبقه زيبښل شوې او مظلومه ده. يا فيوډاليزم، چې په هغې کې فيوډال يا ارباب ظالمه طبقه او دهقان زيبښل شوې او مظلومه طبقه ده؛ او آخري طبقاتي نظام، پانگوالي ده چې په کې پانگوال زيبښونکې او ظالم او کارگر زيبښل شوی او مظلوم دی.

اوس وگورو چې په طبقاتي ټولنه کې تر، انتي تر او سنتز په کومه بڼه رابښکاره کېږي:
د انساني ټولنې لومړنی نظام يعنې لومړنی کمون چې يو بی طبقې او ګډ نظام و، تر دی.
طبقاتي نظام (برده گي، فيوډاليزم، پانگوالي) چې دغه لومړنی نظام پې نفي کړی دی، انتي تر، يعنې د تر ضد دی.
آخري طبقاتي نظام پانگوالي ده. له پانگوالۍ وروسته کمونيزم رامنځته کېږي. په کمونيزم کې هم د لومړني کمون په شان يو ګډ ژوند واکمن کېږي، نو پر دې اساس موږ يو وار بيا له پانگوالۍ څخه يوځلي ګډ ژوند ته رسيدلي يو. نو ووايو چې پانگوالي خپل ځان نفي کړی دی او په کمونيزم (ګډ ژوند) بدل شوی دی. خو څه چې روښانه دي هغه دا چې پانگوالي په خپله د بل شي له نفي رامنځته شوې او د نفي - نفي ده او کمونيزم چې د پانگوالۍ د نفي - نفي نتيجه ده، سنتز دی. خو پوهيږو چې سنتز هم هماغه تر دی خو په دې توپير سره چې له لومړني تر څخه بشپړ دی.

کمونيزم	طبقاتي نظام	لومړنی کمون
سنتز	انتي تر	تر

په لومړني کمون کې ژوند ګډ دی او طبقې نشته. په کمونيزم کې هم ژوند ګډ دی او طبقې نشته، نو لومړنی کمون تر او کمونيزم سنتز دی. په لومړني کمون کې د توليد وسايل ادنی (ساده) وو او هر چا په سختۍ سره خپله ګيلده مړوله، خو په کمونيزم کې د توليد وسايل په عجيبه توګه پرمختګ کوي او ټول د توليد په سترو وسايلو کې شريک دي.
په لومړني کمون کې به انسانانو د ورځې ۱۳ يا ۱۴ ساعته کار کاوه تر څو خپله خيټه مړه کړي، خو په کمونيزم کې د توليدي وسايلو د پرمختګ او پرګنيزه مالکيت له امله انسان د ورځې په ۵ او ۶ ساعتونو او له دې هم په کم وخت کې کولای شي ډير ښه ژوند ولري.

نو ښکاره ده چې کمونيزم (سنتز) له لومړني کمون (تر) څخه ډير پرمختللی دی.

له هغه څه چې مو د تر، انټي تر او سنټر په هکله وویل داسې نتیجه اخلو: د تر او انټي تر له مبارزې څخه، تکامل یا وده تر لاسه کيږي یا په بله وینا د تر او انټي تر له مبارزې څخه سنټر تر لاسه کيږي.

پوښتنې او ځوابونه:

لومړی کوښښ وکړئ په خپله لاندینيو پوښتنو ته ځواب ورکړئ او بیا یې له ورکړل شویو ځوابونو سره پرتله کړئ.

۱. آیا ماده له انسان څخه مخکې هم وه؟

ځواب: حتماً به وایاست چې هو. ځکه له انسان څخه مخکې هم ځمکه او ډیر نور شیان لکه ستوري او سیارې موجودې وې.

۲. آیا ماده په کومې ځانگړې نېټې کې پیدا شوې ده؟ یعنې دا چې اول موجوده نه وه او بیا وروسته پیدا شوې ده؟
ځواب: نه، ماده تل وه او هیڅکله به هم له منځه ولاړه نشي، یعنې وه، شته او وي به. موږ مخکې وښودله چې ماده له فکر او شعور څخه مخکې موجوده وه. همدا ښایي چې نشو کولای د مادې لپاره کومه ځانگړې نېټه وټاکو. نشو کولای په نړۍ کې داسې یو شئ پیدا کړو چې له هېڅ نه جوړ شوی او یا هم په بشپړه توګه له منځه ولاړ شي. که چیرې یو شئ له منځه ولاړ شي یو بل شئ ترې جوړيږي.

۳. مادي یعنې څه؟

ځواب: هر څه چې له مادې څخه جوړ شوی وي، مادي دی.

۴. آیا نړۍ ته مادي ویلی شوو؟

ځواب: هو، ځکه چې نړۍ له مادې څخه جوړه شوې ده.

۵. آیا ټولنه او طبقاتي مبارزه، یعنې د ظالم او مظلوم تر منځ مبارزه، د مادي نړۍ برخه ده؟

ځواب: هو، له مادي نړۍ څخه مقصد یوازې طبیعت نه دی، بلکې ټولنه، مختلفې طبقې او طبقاتي مبارزه هم په مادي نړۍ کې شامل دي.

۶. آیا ماده حرکت کوي؟

ځواب: هو، ماده بې له حرکت نه وجود نه لري. په حقیقت کې په نړۍ کې هیڅ شئ له مادې پرته حرکت نه لري او د مادې حرکت یو همیشنی حرکت دی.

۷. آیا کولای شوو د حرکت لپاره یوه نېټه وټاکو؟

ځواب: لکه څرنګه چې د مادې لپاره کومه نېټه نشو ټاکلې، همدا ډول د حرکت لپاره هم کومه نېټه نشو ټاکلې.

۸. آیا ماده بې له حرکت او حرکت بې له مادې وجود لري؟

ځواب: نشو کولای ماده او حرکت له یو بل څخه جلا کړو، حرکت او ماده له یو بل پرته وجود نه لري.

۹. آیا ماده او حرکت کولای شي له وخت او ځای پرته شتوالی ولري؟

ځواب: نه، ځکه چې ماده حجم لري، ځای ته اړتیا لري او لکه څرنګه چې حرکت کوي نو وخت ته هم اړتیا لري.

۱۰. د وخت او ځای په اړه ایده آلیستان څه نظر لري؟

ځواب: ایده آلیستان وايي چې وخت او ځای د انسان فکر پیدا کړی دی، یعنې وخت او ځای د انسان د فکر محصول دی.

۱۱. آیا د ایده آلیستانو نظر سم دی؟

ځواب: نه، موږ پوهیږو چې ځمکه له انسان څخه میلیاردونه کاله مخکې رامنځ ته شوې او له دې کبله حجم لري، حرکت کوي او یوځای او وخت ته اړتیا لري.

۱۲. آیا وخت او ځای پای مومي؟

ځواب: نه، ځکه چې ماده او حرکت پیل او پای نه لري، نو وخت او ځای هم نه پیل لري او نه هم پای. وخت او ځای همیشني دي.